ŠALTINIS

Krynica

Biełaruskaja Narodnaja Hazeta

Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

№ 47 (756).
Cana 10 ct.
VILNIA, 14.VI.1940 h.
Hod vydańnia XXII

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity.
Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct.

Adresas red.-adm.: Vilnius, Pylimo g-vė 1—2, tel. 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 15—16 hadz.

Ab apošnich vajennych padziejach

Za apošnija dni zdarylisia hetkija važnyja vypadki: Narvehija, za prykładam Halandyi i Belhii, zdałasia. Paŭnočnaja Francyja apanavana. Na paŭnočy Eŭropy, takim čynam, Niamieččyna źjaŭlajecca poŭnym panam pałažeńnia. Vyrazna palepšyłasia jaje pałažeńnie i na paŭdni: Italija, jak viedama, zbrojna vystupiła prociŭ sajuźnikaŭ vobak Niamieččyny. Pačalisia ŭžo bai miž zbrojnymi siłami italjanskimi i sajuźnikaŭ na Mižziemnym mory, a tak-ža hetyja-ž italjanskija siły naciskajuć na Francyju na sušy z paŭdnia.

Słovam, stałasia toje, što daŭno musiła stacca. Fašysty akazalisia salidarny. I heta salidarnaść pakazałasia tak silnaj, što Mussolini achvatniej pajšoŭ na vajnu, čym vieści z Francyjaj i Anhlijaj pierahavory, na jakija jany byli hatovy. I hetak italjanskija fašysty zrabili prad usim zatym, što jany dali słova **Hitleru.**

Jasna, vočy ŭsiaho śvietu ciapier źviernuty na Złučanyja Štaty Ameryki. Što i kali zrobie hetaja dziaržava, hledziačy na toje, što dziejecca ŭ Eŭropie?

—Voś siańnia samaje haračaje pytańnie. Tymčasam Ameryka i dalej vykazvaje svaje vialikija sympatyi Anhlii i Francyi i dalej im šmat čym pamahaje, ale niama dahetul z jaje boku hałoŭnaha—niama vystupleńnia zbrojnaha prociŭ Niamieččyny i Italii. I voś trudna zhadać, ci heta nastupie i kali nastupie, a tymčasam, jak kaža biełaruskaja pahavorka, adkład nia jdzie ŭ ład. Heta ahułam u žyćci, heta u zvyčajnych štodziennych spravach, a što-ž havaryć ab spravach siańniešniaj vajny?!

Dalejšaj zahadkaj siańnia tak-ža źjaŭlajecca Turcyja. Jana dahavorami tak mocna źviazana z Francyjaj i Anhlijaj, što, zdajecca, tak-ža musiła-b zaraz-ža pašla vystupleńnia Italii, pajšci im na zbrojnuju pomač. I sapraŭdy, Turcyja siańnia trymajecca i niespakojna i zahadkava. Naŭrad, ci jana abyjdziecca biez vajny.

Z hetaha ŭsiaho, viedama, jašče trudna rabić niejkija akančalnyja i peŭnyja vyvady, ale ahułam možna ŭžo stavić pytańnie, ci vajna ŭ siańniešniaj stadyi nia jość užo pačatkam kanca? Mahčyma. Pieravaha Niamieččyny, asabliva pašla dałučeńnia da jaje Italii, jaŭnaja. Mahčyma, kali nie nastupiać jakija novyja pavažniejšyja kamplikacyi, fašysty i rasisty demakrataŭ razhromiać da rešty. Ale... Voś-ža hetaje „ale“ najvažniejšaje. Da hetaha „ale“ dachodzie: palityka SSSR, Turcyi, los bałkanskich dziaržavaŭ, hatovaść demakrataŭ (pavodle ich słoŭ) vajavać až cely rad hadoŭ, stanovišča kalonijalnych narodaŭ: Abisynija, Indusy i h.d.

Słovam, kali i možna siańnia havaryć ab pačatku kanca vajny, dyk tolki duža ahulna i z roznymi zaściarohami. Adnak-ža vypadki raźvivajucca chutka, i kožny dzień, a tym bolš tydzień, moža nam prynieści niešta nia tolki novaje, ale i bolš rašučaje...

M. K.

Imianiny Prezydenta Respubliki Antona Smetony

13 h m. prypadali imianiny Prezydenta Respubliki Antona Smetony. Z hetaj pryčyny viečaram 12 h. m. i 13 h. m. uva ŭsiej Lićvie adbyvalisia roznyja ŭračystaści ŭ češć Solenizanta.

U hety samy dzień prypadali imianiny i Premjera Respubliki Antona Merkysa.

Prezydent A. Smetona 23 h. m pryjedzie ŭ Vilniu

23 h. m. u Vilniu pryjedzie Prezydent Respubliki Anton Smetona. Dziela naležnaha spatkańnia Prezydenta burmistr m. Vilni arhanizuje pryniaćcie, u jakim buduć pryjmać udzieł i pradstaŭniki ŭsich nacyjanalnych mienšaściaŭ.

Premjer A. Merkys viarnuŭsia ŭ Koŭna

12 h. m. viarnuŭsia ŭ Koŭna z Maskvy premjer A. Merkys, dzie jon mieŭ niekalka spatkańniaŭ i hutarak z staršynioj R.N.K. Mołatavym, u spravie adnosinaŭ miž SSSR i Litvoj. U apošnim spatkańni pryjmaŭ učaście min. Urbšys i hien. Rekłajtis, katoryja astalisia jašče ŭ Maskvie dziela akančalnaha abhavareńnia spravaŭ, u jakich zacikaŭleny Litva i SSSR. Budučy ŭ Maskvie, premjer Merkys adviedaŭ ziemlarobskuju vystaŭku, cikaviačysia asabliva pavilonami Biełarusi i Hruzii.

Ministr nutranych spraŭ Litvy pajšoŭ u adstaŭku

Ministr nutranych spraŭ Litvy hien. Skučas 12 h. m. pajšoŭ u adstaŭku. Abaviazki ministra nutranych spraŭ spaŭniaje, pakul-što, premjer uradu Merkys.

Vajenny pradstaŭnik Łatvii viarnuŭsia z Maskvy, a pradstaŭnik savieckaj armii pryjechaŭ u Ryhu

Hałoŭny kamandzier łatvijskaj armii hien. Berkis, katory niekalka dzion byŭ u Maskvie viarnuŭsia ŭ Ryhu. U Maskvie, hien. Berkis, miž inšym, byŭ na pradstaŭleńni biełaruskaje opery „Michaś Padhorny.“ 11 h. m. u Ryhu pryjechaŭ pradstaŭnik savieckaje armii hien. Loktionov.

Italija abjaviła vajnu Francyi i Anhlii

10 červienia ŭ Rymie pierad 250-tysiačnym natoŭpam Mussolini zajaviŭ, što Italija abjaviła ŭ hety dzień vajnu Francyi i Anhlii, ab čym daručana specyjalnaje paviedamleńnie ambasadaram Francyi i Anhlii ŭ Rymie. Dalej Mussolini zajaviŭ, što Italija nia choča ŭciahvać u vajnu inšych narodaŭ i dalejšy razvoj pałažeńnia budzie zaležać ad henych samych narodaŭ. Na hetuju-ž jahonuju zajavu pavinny źviarnuć asablivuju ŭvahu Juhasłavija, Hrecyja, Tureččyna i Švajcaryja. Pačataja vajna—kazaŭ Mussolini—jość vajnoj narodaŭ biednych prociŭ bahatych, katoryja trymajuć u svaich rukach uvieś zapas zołata i ŭsie bahactvy. Budzie heta vajna—dvoch idejaŭ, vajna narodaŭ maładych z starymi. Pierasyłajučy pryvitańnie Hitleru, niamieckamu narodu i jaho pieramožnaj armii, Mussolini kazaŭ, što narod italjanski datrymaje svaje abiacańni svajmu sajuźniku, Niamieččynie i budzie razam z im zmahacca za svaju volnaść až da pieramohi.

Biełarusy!

Apadatkoŭvajciesia

na Biełaruski Nacyjanalny Fond!

Мэліорацыя грунтоў у БССР

Адменны лад краіны Саветаў і доўгагодні мур „кітайскай сьцяны", які аддзяляў гэту краіну ад шмат якіх краін іншых, а ў першую чаргу ад Заходняй Беларусі, — зрабіў тое, што часта пры найлепшай волі цяжка паняць усе працэсы, якія ў гэнай краіне адбываюцца. У даным выпадку маю на ўвазе работы ў галіне мэліорацыі; пішучы-ж гэтыя ўвагі, апіраюся на дадзеныя афіцыяльнае савецкае прэсы („Звязда" № 123, 29.V. 1940).

У агранамічных навуках уважалася дагэтуль за пэўнае, што самая толькі асушка забалочаных грунтоў далёка не заўсёды робіць гэтыя грунты ўраджайнымі. Больш таго: ёсьць гатункі грунтоў, на якіх з мамэнтам асушэньня ня толькі няма паправы, але перастае расьці і тая ўбогая расьліннасьць, якая пры дастатку вады яшчэ сяк-так разьвівалася. Гэткі, паўтараю, трымаўся пагляд у „клясычнай" агрономіі, якая апіралася на дадзеных з практыкі хоць-бы на зах.-беларускім Палесьсі.

І ў гэту самую пару БССР,*) траціна абшару якой церпіць ад надмернае сырасьці, падыймае акцыю дагэтуль нязнаную: масавае асушэньне падмоклых грунтоў. Выкарыстываецца пры гэтым калгасны строй краіны. За кароткі час у адной толькі Менскай вобласьці 120.000 гэктараў балот ужо ператвораны ў аромае поле, (якое лёгка дае з гэктара па 15—20 q збожжа), а дальшыя 500.000 га ў добрыя сенажаці і пасьбішчы.

У гэтай рабоце пры асушцы забалочаных грунтоў, як ужо зазначана вышэй, выкарыстываецца калгасны строй краіны. З усіх-жа калгасаў на першае месца высоўваюцца калгасы Любаньскага району, Менскай вобласьці. Калгасьнікі гэтага району (павету), па дасюлешняй практыцы, 21 мая сёл. пачалі новы сэзон, прыступаючы да асушкі наступных 5.000 га падмоклых грунтоў. Увесь район пабіты на 7 участкаў, якія працуюць паводле аднаго, загадзя выпрацаванага апэрацыйнага пляну. Калгасьнікі, узброеныя грабарскімі лапатамі, шуфлямі і сякерамі, прыступілі да рашчышчаньня балот ад заросьляў, раскарчоўкі і правядзеньня магістральнага (галоўнага) каналу, даўжыня якога аблічана на 30 кілёмэтраў; зводныя каналы (калектары) аблічаны на 77 клм., і вузкія — на 586 клм. Пры капаньні гэтых каналаў абрахована выбраць каля 700 000 куб. мэтраў зямлі. Якая гэта работа — відаць хоць-бы з таго, што дзенная норма („працадзень") раўняецца ад 4 да 8 кубамэтрам.

Як-бы ні цяжкай была гэта праца, 5 чэрвеня яна ўжо была выкананай і перавыкананай, бо замест прадбачаных 5.000 га, урадавая камісія ў гэты дзень прыняла асушаных 5 842 га балот. Працавалі пры гэтым 5.860 чалавек з 47 калгасаў району. А гэткіх-жа грунтоў ува ўсей Беларускай Рэспублікі прадбачыцца да 7.000.000 га.

Асаблівае значэньне мэліорацыя мае для Палесься. І таму Акадэмія Навук БССР выдзеліла асобную камісію, якая ўжо і распрацавала схэму асушкі Палескіх балот. Паводле гэтай схэмы плошча аромай зямлі беларускага Палесься з 1.41 мільёна гэктараў узрасьце да 2.3 мільёнаў га, а агульны ўраджай на гэтым абшары павялічыцца блізу ў сем (6.6.) разоў. Акрамя таго мае быць створана 1.641 міл. га штучных сенажацяў і пасьбішчаў. Паводле падлічэньняў, усе гэтыя мерапрыемствы, апрача павышэньня ўраджайнасьці расьлін сьцісла сельска-гаспадарчых, маюць павялічыць яшчэ на 1.900 тысяч кубамэтраў штогодні прырост драўніны і дадуць у год штонайлепш 23.500 тоннаў торфу.

Гэтулькі спадзяюцца савецкія вучоныя ад змэліораваньня грунтоў Сав. Беларусі. Ці ўсяму гэтаму суджана збыцца на 100 прац.—сказаць цяжка. Але калі так і ня будзе, дык усё роўна гэтыя стараньні адваяваць ад прыроды для сельскай гаспадаркі вялікія абшары Палесься астануцца ў гісторыі як найважнейшая спроба ў гэтым кірунку, — куды большая, чым ведамая ў сваім часе экспэдыцыя царскага генэрала Жылінскага. **А. К.**

*) у граніцах з-прад 17.IX.1939 г.

Vystaŭka litoŭskaha mastactva ŭ Vilni

2 červienia sioleta ŭ budynku biblijateki im. Vrubleŭskich adbyłosia adkryćcio vystaŭki Litoŭskaha Mastactva ŭ prysutnaści ministra aśviety dr. K. Jokantasa, dyrektara departamantu kultury Soblisa i inšych pradstaŭnikoŭ ułady, vojska i miesta.

U vystaŭcy biaruć udzieł 92 mastaki, iz katorych 5 vilenskich. Vystaŭlena 357 tvoraŭ z halinaŭ: malarstva, raźby i hrafiki.

Charaktar tvorčaści na vystaŭcy roznajaki, ad realizmu praz usie napramki i škoły,—jak impresyjonizm, ekspresyjonizm až da abstrakcyi.

Malarstva

Aceńvajučy ahulna vystaŭlenyja eksponaty malarstva, možna zaciemić dobruju rysu, što niama tut bieznadziejnaha realizmu i suchoha kapijavańnia natury, a jość prosta masavaje imknieńnie da kolorytaŭ. Impresyjonizm tut prajaviŭsia nie praz ślapoje naśledavańnie pieršych tvarcoŭ hetaha napramku na Zachadzie, ale asabista pierażyty praz praŭdzivy i zdarovy talent, vyrasšy z ziamli litoŭskaj krainy. Z punktu hledźańnia narodnaha mastactva niama tut snobizmu što da samych tem, a jość ahulna-eŭropejskaja prablema šukańnia raźviazki zadač čysta malarskich i kampazycyjnych z charakternaju rysaj litoŭskaj psychiki. I tak:

Šklerius—najvydatniejšy ŭ Lićvie akvarelist. Ciažkuju techniku akvareli apanavaŭ jon akančalna. Z jaho tvoraŭ bje takaja śviežaść i miakkaść kolorytu, jak u partretach, tak i pejzažach, što možna doŭha lubavacca.

Vienožinskis. — Pierad usim vielmi sympatyčnaje robić uražańnie jahony aŭtopartret i pejzaž. U tvorach jahonych vyjaŭlajecca spakoj i harmonija, što

Jazep Najdziuk

2)

Biełaruś žyła i budzie žyć

Našy praprarodzičy: Kryvičy, Radzimičy, Dryhavičy žyli siarod vialikich puščaŭ, dzie było mnoha roznaha źviarja, dzie vialisia pčoły, raśli jahady, hryby. Les takim čynam davaŭ nia tolki dreva, ale skury, miasa, miod i inšyja vartasnyja tavary. Pole-ž davała biełarusam zbožža. Kraj, takim čynam, mieŭ bahactvy i roznyja pradukty, z jakich žyło jahonaje nasielnictva i jakija pradavała susiedziam, kuplajučy ad ich toje, čaho samo nia mieła. Pačynajučy z VIII stahodździa išoŭ užo handal z Skandynavijaj, Bałkanami, Arabijaj, Vizantyjaj, Niamieččynaj, Anhlijaj. Byli zakłučanyja specyjalnyja handlovyja dahavory, adbyvalisia padarožy.

U ekanamičnym, kulturnym i palityčnym žyćci Biełarusi mieła asabliva vialikaje značeńnie Smalenskaje kniastva, na jakoje časta napadali kijaŭlanie i jakim celymi hadami vaładali. Kijaŭlanie vaładali tak-ža časta Turava-Pinskim i Čarnihaŭskim kniastvami. Voś-ža z pryčyn ekanamičnych i z pryčyn roznych kniazioŭskich nieparazumieńniaŭ miž Połaččynaj, Smalenskam i inšymi biełaruskimi kniastvami a kniastvam Kijeŭskim adbyvalisia vojny. Na Połacak i Smalensk napadali połaŭcy, novaharodcy, a tak-ža byli vojny z tatarami i kryžanoscami. Na Połaččynu napadali i žamojci. Byli nieparazumleńni i miž Połackam i Smalenskam. U 1222 h. dajšło da taho, što smalency zaniali Połacak i pasadzili tam svajho kniazia Śviatasłava Mścisłaviča. Ad hetaha času palityka połackich i smalenskich kniazioŭ stała znachodzić štoraz bolš supolnych intaresaŭ.

Z pryčyny častych vojnaŭ z kijaŭlanami, połaŭcami, tatarami i kryžanoscami žychary Połaččyny pačali čas-ad-času ŭciakać da svaich susiedziaŭ, da žamojciaŭ, sučasnych lićvinoŭ. I tak, u kancy XII i na pačatku XIII stahodździa pačynajecca štoraz bolšaje, ciaśniejšaje znajomstva miž lićvinami i pałačanami, a paśla, pad naciskam napadaŭ kryžanoscaŭ na Žmudź, dachodzie da bližejšaha supracoŭnictva.

Lićviny i biełarusy pačynajuć pamahać adny druhim u zmahańni z supolnymi vorahami. U hetych zmahańniach adznačyŭsia svaim palityčnym sprytam kniaź Mindaŭh, stalicaj katoraha byŭ Navahradak. Jon padparadkavaŭ sabie ŭsich inšych mienšych biełaruskich i litoŭskich kniazioŭ i zrabiŭ pačatak Vialikaha Kniastva Litoŭskaha. Zhinuŭ Mindaŭh pry asadzie adnaho zamku na Žmudzi ŭ 1264 hodzie. Paśla jaho śmierci trymaŭ uładu ŭ Navahradzkim kniastvie, jakoje tady zvałasia Litvoj, kniaź Vajšełk, dalej — Viten (1293—1316), Hiedymin (1316—1341), Alhierd (1345—1377), Kiejstut (1377—1379), katoryja pravodzili abjednaŭčuju pracu kniastvaŭ, pačatuju Mindaŭham, tvaryli i ŭmacoŭvali Vialikaje Kniastva Litoŭskaje. Nastupnikami Alhierda byli Jahajła, słaŭny Vitaŭt Vialiki (1392—1430), Švidryhajła (1430—1432), Žyhimont I (1432—1440). Kazimier I (1440—1492), Alaksandar (1492—1506), Žyhimont II Stary (1505—1548), Žyhimont III Aŭhust (1548—1572), Ściapan Batura (1576—1586), Žyhimont IV Vaza (1587—1632), Uładysłaŭ IV Vaza (1632—1648) i Jan Kazimier (1648—1668).

Havoračy z ludźmi ab historyi Biełarusi, časta prychodzicca čuć pytańni: a ci byli ŭ biełarusaŭ karali? — Voś-ža ŭsie vyšej pieraličanyja kniazi — heta, možna skazać, biełaruskija karali, choć i zvalisia jany vialikimi kniaziami, abo čaściej haspadarami. Prytym treba viedać, što tyja asoby, jakija byli kniaziami Vialikaha Kniastva Litoŭskaha i polskimi karalami, u pieršyja časy pa unii z Polščaj ličyli siabie bolš litoŭska biełaruskimi haspadarami, čymsia polskimi. I raniej jany pieravažna byli vybiranyja na kniazioŭ, čymsia na karaloŭ. Biełarusy i lićviny, nie ahladajučysia na nikoha, vybirali sabie na kniazia taho, chto im padabaŭsia, a palaki, bajučysia, kab nie sarvać suviazi z V. K. L., zaraz-ža vialikaha kniazia vybirali na karala. Hetak było z Kazimieram

dać mastak hłybaka pierażyŭ vajej čutkaj dušoj i što dzieić na druhich praz jaho tvory.

Galdikas.—Tvorčaść jahonaja adnačasna pryciahvaje i muča je, cikavić i niepakoić zakłaŭšaju ŭ sabie całaju buraju pierażyvańniaŭ. Jość, jak viedama, tvory, jakija nie addziejvajuć na čałavieka i kała ich možna prajšci spakojna, biaz urażańnia, i zabycca. Gałdikasa-ž abrazy astajucca ŭ pamiaci, i kab chacieŭ navat zabycca ab ich, dyk nia možna.

Kairiukštis.—Intelekt i pačućcio iduć u jaho razam u pary. Tvory mastaka abdumanyja i skampanavanyja ŭ miakki pieraliŭ—ad zimnych da ciopłych kolieraŭ i niama ŭ ich ničoha prypadkovaha, usio sarhanizavana.

Varnas.—Ekspresija ŭ partretach, bujny razmach i miakkaja traktoŭka formy, u pejzažach stylizacyja i jasnaja hama kolieraŭ.

Žmuidzinavičius-Žemaitis. — U jaho nastroj i charaktar litoŭskaha pejzaža ŭniaty ŭ asablivy sposab,—miakkaść koleru źjaŭlajecca dobraj rysaj malara.

Aleknavičius. — Pryjemnaja ciopłaja hama pejzaža charaktaryzuje ab tonkim pačućci koleru malara, jakoha nia možna navučycca, a mieć tolki, jak dar pryrody.

Didžiokas.—Šyroki ŭ padychodzie pejzažyst, krychu suchavaty, ale prazrysty i čysty jaho koloryt maje svaju asablivuju vartaść.

Puzinas.—Spakojny i łahodny koloryst, malar našaje sumnaje daždžlivaje vosieni, syroha pavietra i śłakaci śniehu, usio stonavana, nie pabudžaje ŭ hladzielnika bolšaha ŭrażańnia.

Samuolis.—Jon na dobraj darozie, prajaŭlajecca ŭ jaho vialikaja ekspresija koleru, moža tolki pracy nie zakončany pad uzhladam rysunku.

Gudaitis.—U jaho tak, jak i ŭ Samuolisa sočny i silny koloryt, vialikija mahčymaści ŭ hetym kirunku, tolki jošć niedachopy ŭ formie.

Bagdonas. — Dobry koloryst, spakojny ton jahonaha abraza robić dadatniaje ŭražańnie, tolki słaby rysunak. Kampazycyja ŭdałaja.

Znamiaroŭski.— Vilenski pejzažyst, maje vialikuju techniku i svabodna aperuje jak rysunkam u pejzažy, tak i koleram u abrazoch, usiudy-ž adčuvajecca nastroj.

Miendzybłocki.— Akvarelist z pryjemnaj i łohkaj technikaj malar miesta Vilni i jaho akolic. Ton jaho pejzažaŭ sonietčny i jasny.

Roŭba.—Heta viedamy ŭ Vilni tvarec siarebranych abrazoŭ—hobelinaŭ. U pejzažy ŭ Roŭby drevy, jakija najciažej addać, bo łohka možna papaści ŭ syruju i čviorduju chvarobu zieleni,—zality dziŭnym fosforyčnym śviatłom, a sinie-šeraja pavierchnia vady pryjemna adbivaje nieba. Kampazycyja-ž u mastaka ŭsiudy vydzieržana. Pryniata havaryć, što ŭ vilenskich pejzažystaŭ žyvie jašče ramantyzm i ab Roŭbie možna heta skazać.

Kalpokas. — Vykanany im partret № 114— daskanalny. — U im hetulki praŭdy, što prosta bačyš pierad saboj žyvoha čałavieka z jaho psychikaj. Koloryt mastaka miakki.

Pacevičiute.—Aryhinalny talent. Kampazycyja abraza „Turgaus kampelis" vielmi dobraja, a płošča tak vytrymanaja ŭ svaim stylu i tak skampanavana, što daje paniaćcie ab vialikaj daravitaści malarki. Taksama dobry partret—silny formaj i rysunkam.

P. Sierhijevič

(*dalej budzie*)

AD REDAKCYI: Źmiaščajučy artykuł biełaruskaha mastaka P. Siarhijeviča ab vystaŭcy litoŭskaha mastactva, treba adznačyć, što ŭ vystaŭcy hetaj pryjmaje ŭdzieł i sam aŭtor hetaha artykułu. Na vystaŭku naš mastak daŭ niekalki svaich abrazoŭ i partretaŭ, jakija svajej kampazycyjaj, technikaj i kolorytnaściu vydatna vyroźnivajucca i zajmajuć adno z najlepšych miascoŭ. Tvorčaść P. Siarhijeviča bahataja i roznarodnaja i ab joj my napišam asobna ŭ adnym z najbližejšych numaroŭ „Krynicy".

Najomščyki kvateraŭ u Vilni — uvaha!

Pieršy lepšy najomščyk kvatery ŭ m. Vilni nia maje i paniaćcia, kolki jon dahetul zaŝčadziŭ hraša pry apłacie najomnaha za kvateru, dziakujučy pracy inicyjatyŭnaj hrupy Tavarystva Najomščykaŭ Kvateraŭ (d. Sajuz Lokataraŭ). Toje, što vilenskija najomščyki kvateraŭ ad 1.XII.1939 h. płacili tolki 40, 50, 75% pradvajennaj cany, heta vykľučnaja zasłuha ŭspomnienaj tut inicyjatyŭnaj hrupy T-va Najomščykaŭ.

Ad 1-ha lipnia sioł., zhodna z ustanoŭlenym paradkam, tyja-ž najomščyki pavinny buduć užo płacić poŭnyja 100% pradvajennaj cany pamieškańniaŭ.

Na hetym adnak nie kaniec. Ciapier nastupajuć užo samyja damaŭłaśniki. Pierad usim šmat było vypadkaŭ, kali takija damaŭłaśniki prabavali vykidać kvatarantaŭ, tłumačačy, što byccam patrabujuć ichniaj kvatery dla samych siabie. Ale važniej jašče toje, što sajuz damaŭłaśnikaŭ, jak čuvać, nie zdavalajecca tym, što ad 1.7.40. apłaty za kvatery ŭ Vilni ŭznoŭ dachodziać da svaje pradvajennaje vyšyni, ale žadajuć hetu apłatu ŭdvoje pavyšyć.

Heta jošć užo vialikaja niebiaśpieka dla pieravažajučaj bolšaści žycharaŭ m. Vilni. Sustreć hetu niebiaśpieku i jaje pieramahčy možna tolki tady, kali ŭsie najomščyki kvater m. Vilni vystupiać družna, hurtujučysia ŭ svaju arhanizacyju „Tavarystva Najomščykaŭ Kvateraŭ m Vilni", statut jakoha anahdaj byŭ užo zarehistravany Ministerstvam Unutranych Spraŭ. U inicyjatyŭnuju hrupu i ŭ tymčasovyja ŭłady T va ŭchodziać pradstaŭniki ŭsich nacyjanalnaściaŭ, u hetym i pradstaŭniki ad biełarusaŭ. T-va jość apalityčnaje. Pamieškańnie T-va mieścicca pry vul. **Zamkavaj № 18 kv. 12** i adčyniena štodzień, aprača subot i niadziel, ad hadz. 19 da 21. U hetych hadzinach kožny moža zapisacca ŭ siabry T-va i na miescy atrymać biaspłatnuju advakackuju paradu ŭ spravie kvatery. Akramia taho, ad imia T-va pracujuć specyjalnyja inkasenty, jakija adviedvajuć najomščykaŭ kvater i zapisvajuć ich u siabry T-va.

U zrazumiełym intaresie kožnaha najomščyka kvatery jość naležańnie da hetaha Tavarystva; tymbolš, što ŭ samym niedalokim časie pradbačycca ahulny schod usich siabroŭ T-va.

Dyk kožny najomščyk kvatery ŭ Vilni pavinien być siabram T va Najomščykaŭ. *Vilenčuk*

Pieršym, katory vialikim kniaziam byŭ ad 1440 h., a polskim karalom ad 1447 h., hetak było z Alaksandram, katory kniaziem byŭ ad 1492 h., a polskim karalom ad 1501 h. i inšymi, jak Žyhimont I i Žyhimont II Aŭhust. Tolki ŭžo Žyhimont III pačaŭ bolš spryjać Polšču, čymsia Vialikamu Kniastvu Litoŭskamu.

Vialikaje Kniastva Litoŭskaje za časoŭ słaŭnaha Vitaŭta Vialikaha praz niejki čas zajmała abšar ad Bałtyckaha da Čornaha mora. Uradavym jazykom u im byŭ jazyk biełaruski. Hetym jazykom havaryli kniazi, uradaŭcy, u hetym jazyku pisanyja byli zakony, dakumanty. Vialikaje Kniastva Litoŭskaje adpirała napady tataraŭ, maskoŭcaŭ, kryžanoscaŭ.

Kryžanoscy mocna dakučali nia tolki V. K. L., ale i Polšču. I voś, kali ŭ 1382 h. pamior polski karol Ludvik Venhierski i kali ŭ 1384 h., pa dvuchhodnich sprečkach, polski tron zaniała Jadviha, dyk polskija pany pačali šukać joj žanicha i znajšli jaho ŭ asobie vialikaha kniazia litoŭskaha Jahajły. Žanimstva heta, z pryčyny napadaŭ kryžanoscaŭ jak na Polšč, tak i na V. K. L., stałasia faktam, a z im stałasia faktam i palityčnaje zbližeńnie miž Polščaj i V. K. L., paćvierdžanaje na źjeździe ŭ 1385 h. u Krevie specyjalnym dahavoram. Chatniaje haspadaravańnie ŭ kožnym haspadarstvie astałosia asobnaje, asobnaje było i vojska, skarb, asobnyja ŭrady. (Palaki nia mieli navat prava pryjaždžać u V. K. L. i kuplać tut ziamlu). Adnak jurydyčna litoŭska-biełaruskija ziemli byli dałučany da polskaj karony. Heta vielmi mocna nie padabałasia Vitaŭtu i litoŭskim mahnatam, katoryja imknulisia da poŭnaha razryvu z Polščaj i navat była naznačana na 1429 h. karanacyja Vitaŭta na karala. Karanacyja heta adnak z pryčyny polskich pieraškodaŭ nie adbyłasia, a ŭ 1430 h. Vitaŭt pamior, i ŭ hetym časie faktyčna Vialikaje Kniastva Li toŭskaje było niezaležnym haspadarstvam.

Vial. Kniastva Litoŭskaje i Polšč mieli supolnyja pieramohi nad niemcami, Maskvoj, tatarami. Biełaruskaja kultura, zvanaja tady ruskaj, litoŭskaj, štoraz prynažej raźvivałasia. Užo ŭ 1483 h., u 43 hodzie paśla vynachadu druku pajaviłasia pieršaja biełaruskaja drukavanaja knižka. U 1517 h. vyjšła ŭžo pabiełarusku biblija, jakaja, jak śćviardžaje praf. Ul. Ihnatoŭski, była ahułam treciaj drukavanaj biblijaj (pieršaja vydanaja ŭ 1445 h. była niamieckaja, a druhaja vydanaja ŭ 1488 h. była českaja; papolsku ž biblija pajaviłasia daloka paźniej, bo až u 1576 h.). U 1525 h. ŭ m. Vilni, jakoje stałasia kulturnym i palityčnym centram V. K. L, doktar Francišak Skaryna załažyŭ užo biełaruskuju drukarniu. Drukarstva ž i biblija ŭ heny čas byli aznakami vyšyni kultury. Biełaruskija drukary z Vilni jeździli zakładać pieršuju drukarniu ŭ Maskvu. U Biełarusi-ž paŭstajuć drukarni ŭ Miensku, Mahilovie, Niaśvižy, Lubčy, Zasłaŭi, Zabłudavie, Supraśli, Jeŭi, Słucku i inšych miestach. U 1529 h. vyjšaŭ słaŭny zbornik zakonaŭ, pisany, a paśla i nadrukavany pabiełarusku, a nazvany „Statutam Vialikaha Kniastva Litoŭskaha". Paŭstajeć takža całaja sietka škołaŭ, vychodzić štoraz bolš knižak, drukavanych pabiełarusku. I užo ŭ XVI i XVII stahodździach šmat dzie na Biełarusi byli škoły katalickija, pratestanckija, pravasłaŭnyja i ŭnijackija, dzie navuka adbyvałasia pabiełarusku, ci, jak tady kazali — „parusku". Byli ŭžo svaje padručniki. Škoły isnavali ŭ Połacku, Turavie, Vilni, Bieraści, Bielsku, Pinsku, Miensku, Meračy, Mahilovie, Oršy, Smalensku, Słucku, Mozyry, Niašvižy, Navahradku, Horadni, Pastavach, Iłukšcie. U hetych miestach byli tahočasnyja himnazii, akademii i pačatkavyja škoły. Byli jašče šmat dzie škoły h. zv. parafijalnyja i manastyrskija. Niekatoryja biełarusy, jak Francišak Skaryna, Leŭ Sapieha — słaŭny kancler Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, katory byŭ redaktaram i vydaŭcom treciaha vydańnia Litoŭskaha Statutu z 1588 h. i vialikim abaroncam samastojnaści Vialikaha Kniastva, — i šmat inšych, vyšejšuju aśvietu jeździli zdabyvać zahranicu, u Niamieččynu, Čechiju, Italiju.

Što čuvać na frontach i ŭ palitycy

Nareščie stałasia toje, ab čym daŭno i šmat užo havaryłasia, a imienna: — **Italija abvieściła vajnu Francyi i Anhlii.** Viestka ab hetym u Niamieččynie vyklikała niabyvały entuzyjazm, a ŭ Francyi i Anhlii pryhnybleńnie i złość, jakaja vyjaviłasia ŭ šmatlikich anty italjanskich demanstracyjach u roznych francuskich i anhlickich miestach, u časie jakich paražbivanyja byli šyby ŭ italjanskich kansulatach, italjanskich handlovych pradpryjemstvach, a tak-ža ŭ masavych aryštach italjancaŭ.

Premjer Francyi Reynaud zajaviŭ, što **vystupleńnie Italii nastupiła ŭ najciažejšym dla francuzaŭ mamencie** i nie zvažajučy na toje, što francuzy chacieli z Italijaj mirna rašyć usie spory. Na pytańnie francuskaha ambasadara, jakija pryčyny vystupleńnia Italii suproć Francyi, italjanski ministr zahraničnych spraŭ adkazaŭ, što **Mussolini vykonvaje svaje zabaviazańni ŭ adnosinach z Hitleram.**

Anhlicki ŭrad u deklaracyi ab vystupleńni Italii źviarnuŭ uvahu na zajavu Mussoliniha pad adresam bałkanskich dziaržaŭ, zajaŭlajučy, što zusim padobna havaryli niemcy ab Danii, Narvehii, Halandyi, Belhii i Luxemburgu. Anhlijcy zajaŭlajuć, što sajuźniki pryhatavanyja da vajny z Italijaj na Mižziemnym mory, patrapiać na aružža adkazać aružžam i Italija nia budzie mieć chutkich pieramohaŭ, **a vajna budzie tryvać vielmi doŭha.**

Zaraz paśla prystupleńnia da vajny Italii skazaŭ pramovu prezydent Złuč. Štataŭ Pnč. Ameryki, katory havaryŭ: Mussolini nia pryniaŭ jahonaje prapazyki i prośby nia brać udziełu ŭ vajnie. Italija źniavažyła prava biaśpiečnaści inšych narodaŭ. Volnaść indyvidualnaja i spraviadlivaść musić ustupać prad siłaj. Demakracyja ŭ niebiaśpiecy. **Našyja sympatyi pa staranie sajuźnikaŭ, jakim Złuč. Štaty buduć pamahać mataryjalna.** Usie-ž amerykancy buduć pracavać i pryhataŭlacca da abarony i da chutkaha dziejańnia.

Paśla vystupleńnia Italii **Kanada i Novaja Zelandyja zajavili, što jany znachodziacca z Italijaj u vajennym stanie.** Dziaržavami henymi, jak viedama, apiakujecca Anhlija.

U Juhasłavii, Rumynii, Baŭharyi, Hrecyi vystupleńnie Italii nie zrabiła źmienaŭ. **Tureččyna-ž** sarvała handlovyja znosiny z Italijaj, pravodzie mabilizacyju i vajennyja pryhataŭleńni. Niešta padobnaje adbyvajecca ŭ Ehipcie. Mahčyma, što hetyja dziaržavy vystupiać tak ža pa staranie Francyi i Anhlii.

Hišpanija dalej astajecca neŭtralnaj, choć antyanhlickija demanstracyi dalej tam adbyvajucca.

Usich vielmi cikavić stanovišča **SSSR. Voś-ža Italija starajecca mieć z Savietami jak najlepšyja adnosiny,** što paćviardžaje vyjezd italjanskaha ambasadara ŭ Maskvu, a savieckaha ŭ Rym.

U toj čas, kali Mussolini abjaŭlaŭ vajnu i tvaryŭ novy front, **u Narvehii front likvidavaŭsia.** 10 h. m. karol Haakon praz radyjo abjaviŭ, što abstaviny zmusili sajuźnikaŭ adklikać svajo vojska z Narvehii, bo jano patrebnaje na zachodnim froncie, a narveskaja armija budzie paddavacca niemcam biaz boju. I sapraŭdy narvehi kinuli aružža. Sam karol i ŭrad vyjechali ŭ Anhliju.

Na zachodnim froncie niemcy niastrymana iduć napierad i ŭžo znachodziacca tolki na 20 klm. ad Paryža, akružajučy jaho z paŭnočnaj i zachodniaj starany. Miesty Reims, Rouen u rukach niamieckich. Z Paryža vyjechaŭ užo francuski ŭrad, dyplomaty i amal pałova nasielnictva. Na pradmieściach čuvać strely. Nad miestam uznosicca dym z zapalenych budynkaŭ. Kiraŭnictva Paryžam uziało ŭ svaje ruki vojska. Hitler, kažuć, choča zaniać Francyju ŭ praciahu adnaho miesiaca.

Z italjanskaha frontu viestki skupyja. Dasiul faktyčna jašče vialikich zmahańniaŭ tam nia było. Italjancy bambardavali Maltu, a ŭ Afrycy ŭvajšli ŭ anhlickuju i francuskuju Somaliju. Anhlijcy-ž bambardavali italjancam Trypolis, stancyi samalotaŭ i składy benzyny i amunicyi ŭ Libii, a tak-ža zaminavali mora kala Albanii i Venecyi. U Abisynii tak-ža adbyvajucca vajennyja dziejańni.

Anhlijcy paviedamlajuć, što jany zatrymali i zabrali 24 italjanskich karabloŭ, a 3 karabli sami zatapili italjancy, nia chočučy addać ich u anhlickija ruki.

Neŭtralnaść Švajcaryi jznoŭ narušana. Niaviedamyja **samaloty skinuli bomby na Švajcarskija miesty Lozannu i Genevu.**

Cikavaść vyklikaje viestka ab tym, što **Japonija vysłała Italii, Francyi i Anhlii** notu, u jakoj damahajecca ad ich zaniać vyraznaje stanovišča ŭ spravie Kitaju, ad čaho zaležać buduć adnosiny Japonii da henych dziaržaŭ. **Rep.**

Dr. med. B. TOŁČYNSKI

b. Asystent Kliniki U.S.B.

Chvaroby vušej, nasa i horła.

Zavalnaja 10, tel. 16-38.

Pryjmaje: 8—10 i 16—19 hadz.

Žyćcio u Vilni i Kraju

Bandyty zastrelili st. palicyjanta z VII kamisarjatu J. Baltramiejunasa, ranili vachmistra palicyi J. Tamašunasa i adabrali ad kiraŭnika samaŭradavych rabotaŭ Vygantasa 5,000 litaŭ, jakija vioz jon pry asyście palicyi na vypłatu rabotnikam u Tupaciški. Napad byŭ sarhanizavany 12 h. m. na darozie siarod kustoŭ u Markuciach pad Vilniaj.

Pieršaje pasiedžańnie Miestavaje Rady Vilni adbyłosia 10 h. m. Pasiedžańnie adčyniŭ burmistr K. Stašys, paśla pryvitalnuju pramovu skazaŭ načalnik m. Vilni i vokruhu pałk. Šlepetys. Dalej havaryli ad imia litoŭskaha hramadzianstva radny Pietrajtis, ad rasiejcaŭ — Pimanaŭ, ad žydoŭ — dr. Vygodzki, **ad biełarusaŭ—inž. A. Klimovič** i ad palakoŭ — Tamašeŭski. Na prapazyku dr. Ligejki, Rada vysłała pryvitalnuju telehramu prezydentu A. Smetonie i ministru nutranych spraŭ hien. Skučasu. Na pieršym uračystym pasiedžańni Rady, aprača pryncypovych, aficyjalnych zajavaŭ pradstaŭnikoŭ usich nacyjanalnaściaŭ ab achvocie pracy na karyść m. Vilni, inšyja spravy praktyčnaha charaktaru, badaj, zusim nia byli parušanyja.

Termin pryjezdu lićvinoŭ z SSSR u Litvu pakul-što na niejki čas adłožany.

Zabaroniena prajaždžać praz Vostruju Bramu samachodami, roverami, vazami i inšymi kamunikacyjnymi srodkami. Chto hetamu nie padparadkujecca, budzie pakarany ŭładami.

Kartački na hazu žycharom m. Vilni, katoryja nia majuć elektryčnaści, budzie vydavać mahistrat da 20 červienia.

500 pačak z praduktami štodzień vysyłajuć žychary m. Vilni ŭ Niamieččynu svaim znajomym i svajakom.

Specyjalnaja palicyjnaja varta sarhanizavana ŭ tych miascoch, dzie stajać savieckija vajennyja bazy.

Carkvoj św. Trojcy i bazyljanskimi murami kala jaje ŭ Vilni (Vostrabramskaja 9) chacieła zaŭładać pravasłaŭnaje hramadzianstva, padajučy dziaržaŭnym uładam adpaviedny memoryjał-prośbu ŭ hetaj spravie. Haspadarstviennaja Rada adniesłasia adnak da hetaj prośby niaprychilna.

Biezraboćcie ŭ praciahu apošniaha tydnia ŭ Vilni źmienšyłasia na bolš jak na **300** asob.

BIEŁARUSKI CENTR U LIĆVIE

ŭ niadzielu 16-ha červienia sioleta ŭ zali Biełaruskaj Dziarž. Prohimnazii Daminikanskaja 3-5 (uchod z panadvorka) ładzić čarhovy „N i a d z i e l n i k"

z nastupnaj prahramaj:

1. REFERAT M. DZIAMIDAVA NA TEMU: **„Biełaruskaje žyćcio ŭ Łatvii"** (Druhaja častka).
2. REFERAT HRAM. A. MATAČA NA TEMU: **„Uzhadavaŭčaje značeńnie narodnaje pieśni"**
3. VYSTUPLEŃNI VUČNIOŬSKAHA CHORU PAD K'R. TAHO-Ž HRAM. A. MATAČA, jaki vykanaje niekalki litoŭskich pieśniaŭ.

Pačatak a hadz. 18-aj. Uchod volny i biasplatny.

Zakančeńnie školnaha hodu ŭ Bieł. Prohimnazii

U niadzielu 16 h. m. u Biełaruskaj Prohimnazii ŭ Vilni (Daminikanskaja 3/5) a hadzinie 11-taj adbudziecca ŭračystaje zakančeńnie školnaha hodu, na jakoje zaprašajucca baćki vučniaŭ i biełaruskaje hramadzianstva.

U Vilenskuju

Biełaruskuju Dziaržaŭnuju Prohimnaziju

ŭ I, II (roŭnalehłuju) i III kl. ŭžo možna zapisvać kandydataŭ.

U I kl. pryjmajucca kandydaty, skončyŭšyja 6 addziełaŭ pačatkavaj škoły, abo zdaŭšyja z kursu pačatkavaj škoły ekzaminy.

Kandydaty pavinny pradstavić:

1. školnaje paśviedčańnie,
2. metryku naradžeńnia,
3. fotohrafiju (raźmier, jak dla pašpartaŭ).

Aficyjalnaje pryjmo, ustupnyja ekzaminy i zaličeńnie ŭ lik vučniaŭ adbuducca ad 16 da 22.VI sioleta.

Zapisvajciesia zahadzia, karystajcie z nahody!

Kandydaty słabyja z biełaruskaha jazyka, z hetaha pradmietu musiać padhatavacca letam.

Biełaruskaja Prohimnazija — škoła dziaržaŭnaja, daje poŭnyja pravy i stupianiova budzie pieratvaracca ŭ poŭnuju himnaziju.

Dla vučniaŭ zdolnych, starannych i niezamožnych robiacca roznyja palohki mataryjalnyja.

Dyrekcyja

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMOVIČIUS — Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32. — Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1

Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ — Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1